

Stichting Expertisecentrum Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang

Jaarverslag 2021

Het Expertisecentrum Kinderopvang werkt in het belang van het zich ontwikkelende kind aan de pedagogische kwaliteit van kinderopvang.

Van, voor én met de sector

Expertisecentrum
Kinderopvang
Pedagogische kwaliteit

2021 in het kort

Stichting Expertisecentrum Kinderopvang is in 2020 begonnen met een startbudget van twee jaar. Dit budget bestaat uit: subsidiegeld van Stichting Bureau kwaliteit Kinderopvang, startsubsidie van ministerie SZW en investering door een aantal kinderopvangorganisaties. Doel was: Expertisecentrum vormgeven en beginnen met de ontwikkeling van de kennisbasis: dat wat elke professional in de kinderopvang moet weten. De kennisbasis is door ontwikkelteams per onderwerp geformuleerd en steeds gebaseerd op wetenschappelijke inzichten die vertaald zijn naar de praktijk. Vanaf het begin van het plan was duidelijk dat na de startfase de sector zelf het Expertisecentrum moet bekostigen. Daar is in 2021 een model voor ontwikkeld. Vanaf september 2021 is een campagne gestart om actief organisaties te benaderen een vrijwillige bijdrage te doen in de bekostiging van het Expertisecentrum

In 2021 is de kennisbasis uitgebreid met vier nieuwe onderwerpen: risicovol spel, verticale groep in de hele dagopvang, samenwerken met ouders en kansen voor de BSO. Alle wetenschappelijke bronnen en praktijkvoorbeelden zijn beschikbaar gemaakt in de digitale databank. De tools zijn deels afgeschermd achter een slotje en alleen beschikbaar voor organisaties die bijdragen aan de bekostiging van het Expertisecentrum. De ontwikkelde kennis wordt ook actief aangeboden door middel van webinars, pedagogisch practica en wiki. En door middel van het Kennispel, met een pilot van drie maanden. Het digitale Kennispel is laagdrempelig, eenvoudig te doen en stimuleert de deelnemers even na te denken over hun vak en daarover met elkaar in gesprek te gaan.

Vanaf 1 oktober 2021 is het zelfevaluatie instrument Pedagogische praktijk in Beeld (PiB) ondergebracht bij het Expertisecentrum. De ontwikkelaars vonden bij het Expertisecentrum een onafhankelijke partij die zonder winstoogmerk PiB kon opschalen en doorontwikkelen.

In dit jaarverslag ook een vooruitblik op 2022. Ondanks dat de ontwikkelde kennis en de activiteiten steeds heel positief zijn gewaardeerd, is deelname aan de activiteiten nog beperkt. Dit heeft twee oorzaken die elkaar versterken: door corona zijn veel professionals ziek en/of in quarantaine waardoor het voor organisaties moeilijk is om medewerkers deel te laten nemen aan de activiteiten, webinars, pedagogische practica en wiki. En er is een personeelstekort in de kinderopvang, waardoor er sowieso weinig mogelijkheden zijn om mensen vrij te maken voor professionaliseringsactiviteiten.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Terugblik 2021	6
2. Communicatie	10
3. Organisatie	13
4. Financieel beheer en interen beheersing	15
5. Jaarrekening 2021	16
Bijlagen	18
Bijlage 1: Wetenschappelijke bronnen per onderwerp	19
Bijlage 2: Praktijkvoorbeelden per onderwerp	21
Bijlage 3: Tools per onderwerp	22
Bijlage 4: Samenstelling ontwikkelteams	23

Het Expertisecentrum Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang werkt aan het expliciet maken van de waarde van kinderopvang in de brede ontwikkeling van kinderen. Dat kan op basis van een plan dat in opdracht van het bestuur van Stichting Bureau Kwaliteit Kinderopvang (BKK) is ontwikkeld in 2019. De financiering is gebaseerd op een startbudget van twee jaar, dat is samengesteld uit subsidiegeld van Stichting Bureau Kwaliteit Kinderopvang, startsubsidie van ministerie SZW en investering door een aantal kinderopvangorganisaties.

Het Expertisecentrum is onafhankelijk en werkt voor én met de sector aan de pedagogische kwaliteit van kinderopvang.

Voorwoord

De grote uitdaging voor 2021 is het ontwikkelen van een bekostigingsmodel, waarmee de sector zelf het Expertisecentrum financiert. In intensief overleg met bussinessdevelopers, PR-, marketing- en communicatie-experts is dat model ontwikkeld. Ook is in 2021 PiB, het zelfevaluatie instrument Pedagogische praktijk in Beeld, onderdeel geworden van het Expertisecentrum. Daarmee is de cirkel rond: ontwikkelen van kennis, het implementeren daarvan in de eigen organisatie op de manier die bij die organisatie past en nu ook het kunnen meten van de pedagogische kwaliteit. Inmiddels is er ook een min of meer vast team samengesteld, bestaande uit betrokken en deskundige en enthousiaste mensen die vorm en inhoud geven aan het Expertisecentrum: ervaren in de wetenschap, in de praktijk, in communicatie, webbouwer, vormgever en natuurlijk projectondersteuners.

In 2020 is ervaring opgedaan met het ontwikkelen van de kennisbasis met ontwikkelteams. Daar is in 2021 op voortgebouwd met drie nieuwe ontwikkelteams en een paar kleine aanpassingen. Er zijn, naast de webinars, ook nieuwe activiteiten ontwikkeld om de kennis te verspreiden: het pedagogisch practicum, het kennisspel en wiki.

Het is nog steeds fantastisch om te merken hoe positief en enthousiast mensen reageren op de opbrengst van het Expertisecentrum. En ook dat er op dit moment al 54 organisaties zijn die bijdragen aan de bekostiging van Expertisecentrum.

Samen met het bestuur, de initiatiefgroep en het team blijf ik mij super gemotiveerd inzetten om het Expertisecentrum Kinderopvang in 2022 nog meer positie te geven in en buiten de sector, als onafhankelijk gremium dat werkt aan het expliciet maken van de waarde van kinderopvang in de brede ontwikkeling van kinderen.

drs Yvette Vervoort, directeur Expertisecentrum Kinderopvang
februari 2022

1. Terugblik 2021

Het tweede jaar van de startfase is grofweg ingedeeld in twee delen: één is invullen van het bekostigingsmodel en twee is budget ophalen voor 2022. En natuurlijk is gedurende hele hele jaar gewerkt aan het doorontwikkelen en uitbreiden van de pedagogische kennisbasis kinderopvang.

Mijlpalen 2021

De ontwikkelteams zijn de motor van het Expertisecentrum en hebben een doorlooptijd van ongeveer zes maanden. Alle activiteiten die volgen op de ontwikkelteams hebben een voorbereidingstijd en nawerk. De actualisering van de website en (financiële)administratie zijn doorlopende werkzaamheden. En dat alles moet geïnitieerd en gecoördineerd en gecommuniceerd worden. Hieronder de mijlpalen in 2021.

Maand	Mijlpaal
Januari	begin ontwikkeling bekostigingsmodel
Februari	begin overname PiB
Maart	vervolg ontwikkelteam BSO
April	1e pedagogisch practicum
Mei	begin ontwikkeling kennisspel
Juni	start 3 ontwikkelteams: risicovol spel, samenwerken ouders en verticale groep
Juli	
Augustus	bestuursbesluit over bekostigingsmodel
September	start campagne bekostiging + start kennisspel
Oktober	PiB onderdeel van Expertisecentrum
November	3 webinars
December	Top 10 nieuweonderwerpen 2022 1 ^e wiki

Ontwikkelteams 2021

Het ontwikkelteam Kansen voor de BSO is in 2021 verdergegaan met de uitwerking die in 2020 is gestart. Aan dit ontwikkelteam hebben professionals van negen verschillende organisaties meegewerkt. Een aantal medewerkers van de directie kinderopvang van ministerie SZW hebben deelgenomen aan dit ontwikkelteam.

In 2021 hebben drie ontwikkelteams de volgende onderwerpen uitgewerkt: risicovol spel, verticale groep in de hele dagopvang en samenwerken met ouders. In totaal hebben aan de drie ontwikkelteams vier onderzoekers meegewerkt aan het verzamelen en analyseren van wetenschappelijke onderzoeken. De onderzoekers zijn werkzaam bij vijf verschillende instituten: Universiteit voor Humanistiek Utrecht, Universiteit Utrecht, Universiteit Leiden, Hogeschool Rotterdam en Kohnstamm Instituut. En in totaal 29 professionals uit de

kinderopvang hebben gewerkt aan de vertaling van de wetenschappelijke inzichten naar de praktijk, het verzamelen en beschrijven van praktijkvoorbeelden en het samenstellen van tools. De professionals werken allemaal bij een andere kinderopvang organisatie. Bij de samenstelling van de ontwikkelteams is rekening gehouden met: werkzaam in verschillende delen van het land, in grote en kleine steden en dorpen, in kleine en grote organisaties en met affiniteit en betrokkenheid bij het betreffende onderwerp.

Activiteiten 2021

In 2021 is ervaring opgedaan met het online aanbieden van activiteiten om de kennisbasis actief aan te bieden aan de sector. Dat is gebeurd in de vorm van pedagogische practica en wiki. Deze activiteiten zijn bedoeld voor de pedagogisch coaches, de primaire doelgroep van het Expertisecentrum. Het maximumaantal deelnemers is steeds 75.

Tijdens een online pedagogisch practicum krijgen de deelnemers een korte introductie van het onderwerp en maken zij kennis met en oefenen zij met een tool. En er is gelegenheid om in kleine groepjes ervaringen uit te wisselen.

Een wiki is een online vragenuurtje gericht op een onderwerp van de kennisbasis. Deelnemers kunnen aan de onderzoeker van het ontwikkelteam vragen stellen over het betreffende onderwerp. Als voorbereiding daarop zijn er per onderwerp clips, korte filmpjes uit de webinars, beschikbaar als tool in de digitale bibliotheek.

De deelname aan activiteiten is beperkt, met mate name als het betaalde activiteiten zijn. De sector heeft in 2021 te maken met veel ziekte en verzuim door de corona-quarantainemaatregelen. Pedagogisch coaches worden veel ingezet in het primaire proces op de groep. Zij zijn moeilijk vrij te roosteren voor deelname aan de activiteiten. En er is sowieso een personeelstekort in de sector. De focus binnen de sector is daardoor niet primair op de pedagogische kwaliteit.
NB: In 2020 zijn alleen in november 3 webinars georganiseerd met in totaal ruim 900 deelnemers.

Kennisspel

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat regelmatig bezig zijn met vakinhoudelijke vraagstukken de beste manier is om kennis op te doen en te onderhouden. En dat hoeft per keer helemaal niet lang te duren: regelmatig kennis opdoen in een beperkt tijdsbestek heeft een groter effect dan een eenmalige en intensieve manier van deskundigheidsbevordering, zoals een workshop. In de huidige situatie ervaren medewerkers in de sector het opdoen van kennis en het werken aan pedagogische kwaliteit als een verhoging van de werkdruk. Maar de behoefte aan kennisontwikkeling – en de wens om de waarde van kinderopvang binnen en buiten de sector expliciet te maken – is er absoluut wel. Daarom is het online kennisspel een actief middel voor kennisoverdracht en dé mogelijkheid om structureel informatie, inspiratie en ondersteuning te bieden aan de ruim 90.000 professionals die in de kinderopvang werken. En dat op een flexibele, toegankelijke en leuke manier.

Hoe werkt het Kennisspel?

Deelnemers aan het Kennisspel ontvangen twee keer per week een ‘Vraag van Vandaag’ over een pedagogisch onderwerp, een actueel vraagstuk of een protocol zoals de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij ontvangen de meerkeuzevragen per mail, kiezen daar ook hun antwoord en krijgen direct het juiste antwoord te zien, inclusief een toelichting. Deze meerkeuzevragen (en het juiste antwoord plus de toelichting) worden geformuleerd door het Expertisecentrum op basis van onze kennisbasis:

<https://expertisecentrumkinderopvang.nl/onderwerpen>.

Deelnemers kunnen reageren op de vraag en het antwoord.

Het online kennisspel is ontwikkeld door Redgrasp (www.redgrasp.com) en wordt in de medische wereld succesvol ingezet om de kennis over protocollen bij medisch professionals actueel te houden.

Een pilot: cijfers en bevindingen

Het Expertisecentrum Kinderopvang startte begin september 2021 met het Kennisspel in de vorm van een pilot van drie maanden. Verspreid over 516 organisaties ontvingen in totaal 1.796 pedagogisch professionals 27 vragen over een pedagogisch onderwerp, een actueel vraagstuk of een protocol. In totaal zijn ruim 6000 vragen beantwoord.

Uit de evaluatie blijkt dat de vragen van het Kennisspel door 70% van de pedagogisch medewerkers en ruim 50% van de pedagogisch coaches werd beantwoord. Hiermee is de sector kinderopvang de best scorende sector in vergelijking met andere sectoren (zorginstellingen en ziekenhuizen) die het Kennisspel inzetten. Driekwart van de gebruikers is van mening dat het Kennisspel bijdraagt aan hun vakkenis en meer dan de helft van de gebruikers zou het Kennisspel aanraden bij zijn of haar collega's).

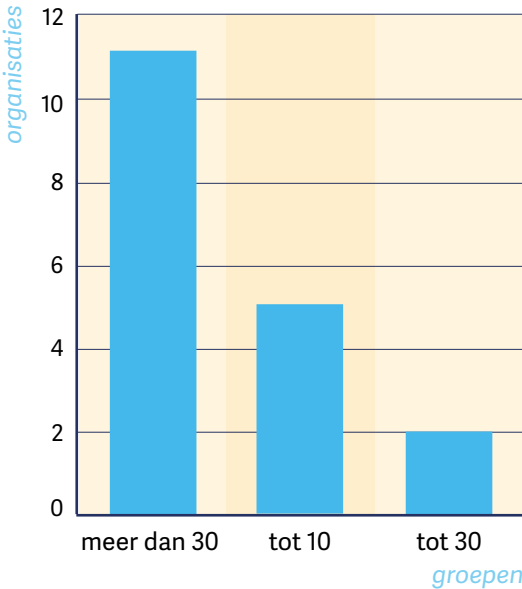
PiB

Pedagogische praktijk in Beeld (PiB) is een zelfevaluatie instrument waarmee de pedagogische kwaliteit op groepsniveau gescoord kan worden. Het instrument is ontwikkeld door NJi, het Nederlands Jeugdinstituut, en KindeRdam, kinderopvangorganisatie in Rotterdam en omstreken, samen met twee commerciële partijen en met een financiële bijdrage van Kindwijzer, een samenwerkingsverband van ongeveer tien kinderopvang-organisaties.

Op verzoek van NJi en KindeRdam heeft het Expertisecentrum PiB overgenomen. Met daarbij twee opdrachten: opschalen en doorontwikkelen. Eerst is het intellectueel eigendom van PiB door twee commerciële partijen overgedragen aan NJi, en daarna door NJi en KindeRdam aan het Expertisecentrum.

Met de overname van PiB is de cirkel rond voor wat betreft de ontwikkeling van pedagogische kwaliteit in de sector: monitoren van de pedagogische kwaliteit met behulp van PiB en de mogelijkheid verbeteringen in te zetten met behulp van de kennisbasis en tools van het Expertisecentrum.

**Gebruikers PiB;
aantal organisaties en aantal groepen**

Gebruikers PiB

Bij de overname op 1 oktober is PiB in gebruik bij 17 organisaties die aan de ontwikkelfase van PiB hebben deelgenomen. Het Expertisecentrum heeft hen een gebruikersovereenkomst PiB met algemene voorwaarden aangeboden. 14 van de 17 organisaties hebben deze gebruikersovereenkomst afgesloten. In 2021 hebben vier nieuwe organisaties een PiB gebruikersovereenkomst getekend. Op 31 december 2021 heeft PiB dus in totaal 18 gebruikers.

Bekostigingsmodel Expertisecentrum Kinderopvang

Vanaf de start van de ontwikkelfase begin 2020 was het duidelijk dat structurele financiering van het Expertisecentrum door de sector zelf gedragen zou moeten worden.

Voor de invulling van het bekostigingsmodel is advies gevraagd aan businessdevelopers, PR- en marketing-experts. Uiteindelijk is gekozen voor een model dat is gebaseerd op een vrijwillige bijdrage door de ondernemers. Die bijdrage is geconcretiseerd in een staffel, gebaseerd op 2 promille van de omzet van de organisatie. De minimale bijdrage is € 200,- en de maximale bijdrage is €5.000,-. Hierdoor is de drempel om bij te dragen weggenomen. In ruil voor hun bijdrage krijgen de medewerkers van die organisatie 30% korting als zij deelnemen aan activiteiten. En hebben zij toegang tot alle tools; de handvatten bij de implementatie van de kennisbasis.

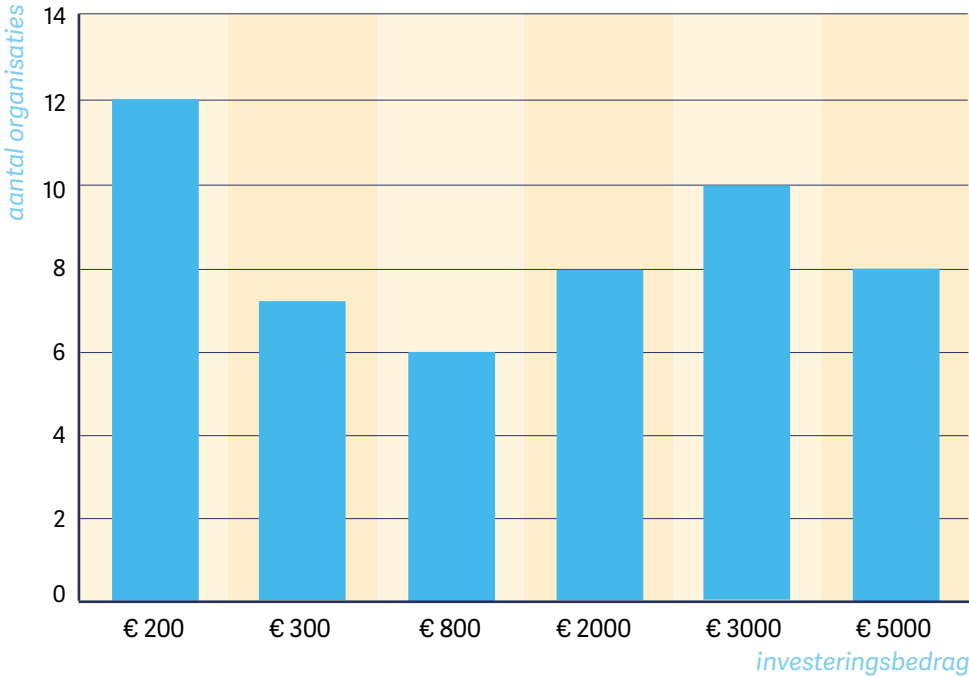
Aan de website is een module toegevoegd, waarmee de bijdragende organisaties online hun gegevens en hun bijdrage kunnen invullen en hun logo kunnen uploaden. Vervolgens ontvangen zij geautomatiseerd de factuur en een vignet waarmee zij zelf hun betrokkenheid bij het Expertisecentrum kunnen tonen. Alle organisaties die bijdragen, zijn met hun logo op de website van het Expertisecentrum gepresenteerd op de pagina 'investeerders'.

Campagne

De campagne om deelnemende organisaties te werven is gestart in september 2021. In eerste instantie door het bestaande netwerk persoonlijk te benaderen. Vanaf november met een 'warme' funnel, organisaties waarmee al eens contact is geweest en een 'koude' funnel, de organisaties waarmee geen eerdere band is. In totaal zijn alle 3500 organisaties die zijn ingeschreven in het Landelijk Register Kinderopvang ten minste één keer benaderd. Vanaf oktober is wekelijks op LinkedIn vermeld welke nieuwe organisaties zijn aangesloten.

Op 31 december 2021 dragen 49 organisaties bij aan de bekostiging van het Expertisecentrum. Doel is om in 2022 een bijdrage te ontvangen van ruim 200 organisaties. De ambitie is om uiteindelijk alle organisaties te bereiken.

Investeringsstaffel

2. Communicatie

Alle communicatie van het Expertisecentrum heeft primair als doel de waarde van kinderopvang in de brede ontwikkeling van kinderen expliciet te maken. Daarmee ondersteunt het Expertisecentrum het zelfbewustzijn van de professionals in de sector en richt het zich extern op het bewust zijn van de waarde van kinderopvang in de maatschappij. Secundair is de communicatie bedoeld om de waarde en de rol van het Expertisecentrum Kinderopvang binnen de sector en daarbuiten bekend te maken.

Rol en waarde Expertisecentrum

De door de sector beoogde rol van het Expertisecentrum Kinderopvang, die van onafhankelijke autoriteit kinderopvang, wordt beetje bij beetje ingevuld op basis van de 'inhoud', de onafhankelijke ontwikkeling van de pedagogische kennisbasis. Inmiddels beginnen de belanghebbenden, inclusief het ministerie van SZW, de inhoud van het Expertisecentrum steeds beter en meer te herkennen en erkennen. En daarmee krijgt het Expertisecentrum een (nog bescheiden) positie in de sector.

Concreet, in 2021 levert het Expertisecentrum een bijdrage aan:

- het onderzoek van SZW naar de BSO; dit is naar aanleiding van het ontwikkelteam *Kansen voor de BSO*;
- de evaluatie van de wet IKK; op basis van de kennis van pedagogische kwaliteit.

Het ontwikkelen van de pedagogische kennisbasis is één; het gebruik daarvan door de sector is twee. Het communiceren van die kennis naar de sector vraagt veel aandacht, energie en inspanning.

Doelgroep

De primaire doelgroep van het Expertisecentrum zijn de pedagogisch coaches. Zij kunnen hun kennis inzetten bij het coachen van de pedagogisch medewerkers. Zij zijn de 'superspreaders' van pedagogische kennis. Om de doelgroep te bereiken maakt het Expertisecentrum gebruik van grofweg twee soorten communicatie: passieve communicatie door middel van de website, de digitale kennisbank en artikelen in vakbladen en actieve communicatie die nog volop in ontwikkeling is.

Passieve communicatie: de website

De website is hét communicatiemiddel van het Expertisecentrum. De digitale kennisbank is algemeen toegankelijk met daarin alle wetenschappelijke bronnen, praktijkvoorbeelden ter inspiratie en tools als hulpmiddelen. NB: niet alle tools zijn voor iedereen toegankelijk, dat is afhankelijk van wel/niet bijdragen aan de bekostiging.

Eind 2021 is een nieuwe zoekfunctie geïmplementeerd die het makkelijk maakt om te switchen van onderwerp naar onderwerp en van wetenschappelijke bron naar praktijkvoorbeeld en tool.

Op de website worden ook alle nieuwe ontwikkelingen en activiteiten aangekondigd. Ook staan er diverse lees- en luistertips en blogs met tips en ervaringen. Bij 'over ons' zijn de geschiedenis en de werkwijze toegevoegd en worden het kernteam en het bestuur gepresenteerd. De vijf woorden waar het meest op is gezocht op de website zijn: 'webinar' (om in te schrijven), 'pedagogisch kader' (publicatie van BKK), 'interactievaardigheden' (element van pedagogische kwaliteit), 'BSO' (kennisbasis) en 'interventieladder' (tool van autonomie).

Overige passieve communicatie

De pedagogische kennisbasis en de ontwikkelingen zijn gepresenteerd in diverse artikelen in verschillende vakbladen en aankondigingen door belanghebbende organisaties.

-
- **BBMP: 5 artikelen:** autonomie, talentontwikkeling, onderlinge interacties, kansen voor de BSO en PiB
  - **Management Kinderopvang:** diverse aankondigingen van activiteiten en het Kennisspel
  - **Kinderopvangtotaal, een digitaal platform:** diverse aankondigingen van activiteiten
  - **VBS, blad van de Vereniging Bijzondere Scholen:** introductie van het Expertisecentrum Kinderopvang
  - **Nieuwsbrief kinderopvang SZW:** aankondiging activiteiten
  - **Websites en nieuwsbrief BK en BMK:** aankondiging activiteiten

Actieve communicatie

De uitdaging is om de ontwikkelde kennisbasis bij de pedagogisch coaches van de ruim 3500 kinderopvangorganisaties in Nederland te krijgen. Dat doet het Expertisecentrum door fysieke (indien mogelijk) en online activiteiten te organiseren, in de vorm van webinars, pedagogisch practicum, wiki en kenniskringen.

Periode	Omschrijving	Aantal deelnemers
April	Pedagogisch practicum autonomie (betaald)	65
April-Juni	Afronden ontwikkelteam BSO	10
Juni-November	Ontwikkelteam: risicovol spel + verticale groep + samenwerken ouders	34 in totaal
Oktober	• Webinar PiB (gratis)	65
	• Pedagogisch practicum GGD en risicovol spel (gratis)	65
November	• Kennisspel	1796
	• 3x webinar: risicovol spel + verticale groep + samenwerken ouders (gratis)	950 in totaal
	• Pedagogisch practicum onderlinge interacties (betaald)	35
December	Wiki: onderlinge interacties (gratis)	75
		ruim 3000 deelnemers totaal

Overzicht van de activiteiten in 2021 met het aantal deelnemers

Social media

Het Expertisecentrum is ook actief op LinkedIn en Facebook met aankondigingen van activiteiten en het bekostigingsmodel en de werving voor ontwikkelteams.

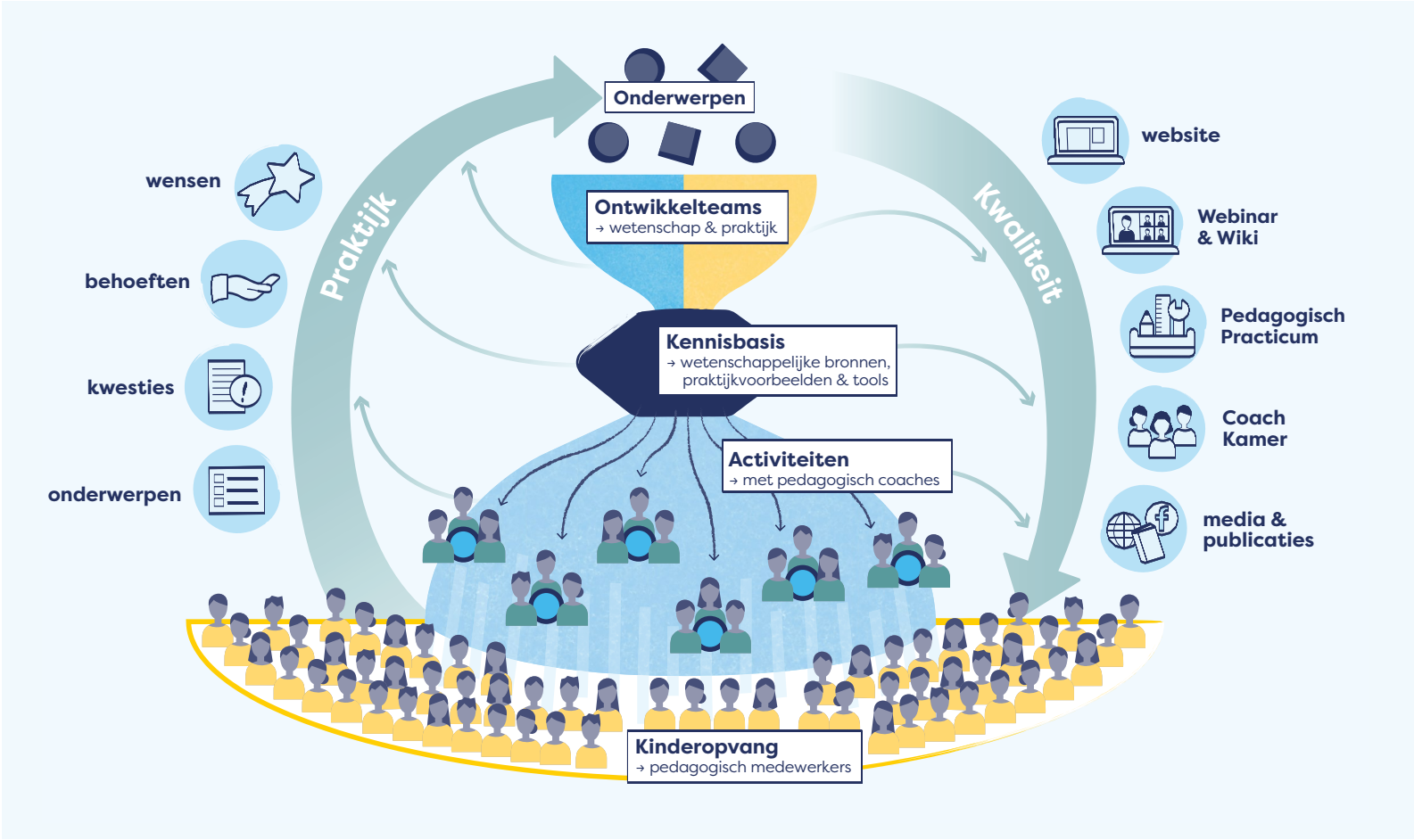
	2021	2020
Berichten aan geregistreerden	23	15
Vakbladen: interviews/artikelen	8	5
Bezoekers website	27846	8650
Volgers LinkedIn	2205	1078
Volgers Facebook	2316	740

3. Organisatie

Het Expertisecentrum is een onafhankelijke, kleine organisatie met een flexibele inzet van professionals met verschillende kennis en ervaring. Onderzoekers zorgen voor de structurele verbinding met de wetenschap. Door middel van de netwerken van belanghebbende en betrokken organisaties houdt het Expertisecentrum verbinding en contact binnen de sector.

Werkwijze

De werkwijze van het Expertisecentrum is ook in 2021 aangepast aan de coronasituatie. Door corona is vertraging ontstaan in de planning van de start van nieuwe ontwikkelteams. Daarom zijn pas in juni 2021 nieuwe ontwikkelteams gestart. Het idee is dat fysiek contact nodig is voor de introductie van een nieuw onderwerp en een nieuwe werkwijze met mensen die elkaar helemaal niet kennen. In verband met coronamaatregelen zijn de activiteiten om de kennis actief aan de sector aan te bieden ook allemaal online uitgevoerd. De eerste ervaring daarmee is opgedaan met een pedagogisch practicum in april.

Werkwijze van het Expertisecentrum Kinderopvang

Stichting

Het Expertisecentrum Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang is een stichting. Het bestuur bestaat uit vier leden die op persoonlijke titel zitting hebben en kennis en gezag inbrengen:

- Cees van Stijn, [voorzitter](#)
- Nienke Willering, [secretaris](#)
- Eddy Brunekreeft, [lid tot 1 april 2021](#)
- Patrick Heynen, [penningmeester vanaf 1 januari 2021](#)

Het bestuur heeft in 2021 acht keer vergaderd. Tussentijds is het bestuur per mail op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen en is er overleg en afstemming geweest. Het bestuur bewaakt de focus van het Expertisecentrum en neemt besluiten zodat het Expertisecentrum kan door ontwikkelen.

Directie

De directeur is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en algehele coördinatie en planning van het Expertisecentrum. Yvette Vervoort heeft in 2021 de rol van directeur vervuld en de daarbij horende taken uitgevoerd. Zij heeft kennis, ervaring en een netwerk in de kinderopvang en aanpalende sectoren als onderwijs en zorg.

Team

De ontwikkelteams zijn de basis en de motor voor de kennisontwikkeling (in de bijlage een overzicht van de bemensing). De coördinator van de ontwikkelteams ondersteunt en faciliteert die teams. Een kernteam zorgt voor de 'dagelijkse' werkzaamheden, mailverkeer, financiële administratie, projectondersteuning en helpdesk PiB. Ook is er een team dat bestaat uit zzp-ers die elk hun eigen ervaring en kennis en kunde inbrengen op het gebied van communicatie, vormgeving en website-ontwikkeling.

Het kernteam bestaat uit:

- Yvette Vervoort, [directeur](#)
- Annika de Haan, [coördinator ontwikkelteams en eindredacteur wetenschappelijke bronnen en strategiegroep PiB](#)
- Simon Hay, [strategiegroep PiB](#)
- Sjoerdje Postma, [projectondersteuning](#)
- Baukje Sidler, [financiële administratie, website beheer en PiB helpdesk](#)

Het bredere team bestaat uit:

- Ivar Hoekstra, [ontwikkelaar PiB](#)
- Josette Hoex, [strategiegroep PiB](#)
- Erik Jan de Wilde, [ontwikkelaar PiB en PiB helpdesk](#)
- Larisa Wiegant, [vormgeving](#)
- Anne Firet en Kees Post, [redactie en tekst](#)
- George Onkihong, [communicatie en PR](#)
- R2H, [doorontwikkelen website/databank](#)

Initiatiefgroep

De initiatiefgroep functioneert als 'kritische vriend' en sparringpartner in de ontwikkeling van het Expertisecentrum. De initiatiefgroep heeft in 2021 twee keer overleg gehad met de directeur en één keer met het bestuur. In 2021 bestaat de initiatiefgroep uit wetenschappers en een ondernemer kinderopvang:

- Annerieke Boland, [lector Jonge Kind, IPabo Amsterdam](#)
- Ruben Fukkink, [buitengewoon hoogleraar kinderopvang UvA](#)
- Robert Sängner, [bestuurder Sinne kinderopvang](#)

4. Financieel beheer en interne beheersing

Voor 2020 en 2021 is voor het Expertisecentrum Kinderopvang een startbudget beschikbaar van in totaal € 532.180,-. De begroting voor 2021 is gebaseerd op dit totaal, minus de kosten die zijn gemaakt in 2020.

Voor 2021 bestaat het budget uit:

1. De ontwikkeling en het verzamelen van de content van de digitale database = € 89.032,-
= startsubsidie van het ministerie SZW € 170.420,- minus de kosten 2020 = € 81.388,-
2. De 'broedkamer', de ontwikkelteams = € 61.612,-
= de startup-investering door een aantal aanbieders van kinderopvang € 86.760,-
minus de kosten 2020 = € 25.148,-
3. De algemene organisatiekosten en communicatie = € 173.835,-
= middelen van BBK; € 275.000,- minus de kosten 2020 = € 101.165,-
4. Dotatie van NJI in het kader van de overdracht van PiB = € 34.444,-

De begroting 2021 is vastgesteld door het bestuur van het Expertisecentrum.

Per trimester is tijdens reguliere bestuursvergaderingen steeds de actuele stand van zaken van de uitgaven besproken. De directeur bereidt samen met het administratiekantoor de maandelijkse betalingen voor. De penningmeester accordeert.

Ook in 2021 is gewerkt vanuit het besef dat er geen zekerheid is van structurele financiering, daarom zijn er geen medewerkers in loondienst aangetrokken. De werkzaamheden zijn volledig uitgevoerd door de inhuur op jaarbasis van professionals op basis van hun kennis en ervaring. En er zijn geen langlopende verplichtingen aangegaan.

5. Jaarrekening 2021

Toelichting

Subsidie Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (5)

Voor de startperiode 2020 en 2021 heeft het ministerie SZW een subsidie verleend van in totaal € 170.420,-. Dit subsidiebedrag is verdeeld over twee jaar, € 68.172,= per jaar. Na goedkeuring door het ministerie is de nog te ontvangen 20% van het subsidiebedrag te verwachten.

De afrekening van de SZW-subsidie luistert heel nauw. Omdat de in 2021 geplande ontwikkelteams door de coronasituatie pas in juni zijn gestart en de wetenschappelijke bronnen en praktijkvoorbeelden met vertraging konden worden verzameld, is verlenging van de subsidieperiode aangevraagd tot eind 2022. Dit verzoek is gehonoreerd, SZW brief .....

Baten (6)

In 2021 heeft het Expertisecentrum voor het eerst activiteiten georganiseerd om de ontwikkelde kennis te verspreiden onder de pedagogisch professionals. Om hen kennis te kunnen laten maken met deze activiteiten, zijn die grotendeels kosteloos aangeboden, zie ook pagina 7.

PiB

NJi was de penvoerder en beheerder van het budget van PiB tijdens de ontwikkelfase. Het exploitatieresultaat van PiB was op 30 september €34.000,- en dat is per 1 oktober overgedragen aan het Expertisecentrum. De overige baten zijn van nieuwe gebruikers met een gebruikersovereenkomst vanaf een ingangsdatum in 2021.

Vanaf oktober 2021 hebben de organisaties die bij de pilotfase betrokken zijn geweest een gebruikersovereenkomst aangeboden gekregen, geldend van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2022. De facturen voor de gebruikersovereenkomsten zijn deels al voldaan in 2021, dit zijn de vooruit ontvangen middelen PiB.

Investerings uit de sector (7)

Eind 2019 hebben 11 kinderopvangorganisaties in totaal een investering van € 86.760,- gedaan in de startfase van het Expertisecentrum. Deze investering is gelijk verdeeld over 2020 en 2021.

Doelstelling (8)

De onder doelstelling vermelde elementen A tot en met D zijn gefinancierd met de SZW-subsidie. De kosten voor de digitale kennisbank (A) zijn hoger dan het beschikbare subsidiebudget. Die extra kosten daarvoor zijn gefinancierd uit het stichtingskapitaal. Voor B en C en D is verlenging gevraagd.

Overige bedrijfslasten (9)

Net als in 2020 is er geen kantoorruimte gehuurd. Als gevolg van corona is thuiswerken de norm. Indien nodig zijn er ruimten, inclusief catering, gehuurd voor fysieke bijeenkomsten van het team.

Vanaf september 2021 is de campagne gestart voor de bekostiging van 2022. De kosten voor het online en geautomatiseerde systeem voor inschrijven, het maken van de bijhorende factuur en het versturen van de bevestiging met vignet zijn onder de algemene lasten geboekt. Ook de kosten voor de geautomatiseerde funnel voor de werving van organisaties zijn hier ondergebracht.

Stichting Expertisecentrum Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang te Utrecht

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2021

	Realisatie 2021	Begroting 2021	Verschil 2021	Realisatie 2020
	€	€	€	€
5. Subsidiebaten				
Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid	68.172	68.172	-	68.172
6. Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten				
Activiteiten	5.529	-	5.529	-
Pedagogische Praktijk in Beeld	37.749	-	37.749	-
	43.278	-	43.278	-
7. Investerings uit de sector				
Investerings uit de sector	43.380	43.380	-	43.380
Besteed aan de doelstellingen				
8. Doelstelling				
A Technische Realisatie Kennisbank	20.355	32.183	-11.828	35.337
B Verzamelen Wetenschappelijke Content	32.513	42.575	-10.062	32.025
C Verzamelen Praktijkvoorbeelden	12.025	26.655	-14.630	13.745
D Toevoegen Content Databank	1.008	1.319	-311	281
Broedkamer	24.929	60.352	-35.423	25.148
Inhuur medewerkers	94.434	74.879	19.555	75.721
Pedagogische Praktijk in Beeld	28.970	-	28.970	-
Activiteiten	37.187	-	37.187	-
	251.421	237.963	13.458	182.257
9. Overige bedrijfslasten				
Huisvestingslasten	1.446	22.741	-21.295	8.259
Kantoorlasten	1.196	13.587	-12.391	11.413
Algemene lasten	20.485	49.228	-28.743	5.772
	23.127	85.556	-62.429	25.444
<u>Huisvestingslasten</u>				
Huur ruimtes	1.446	-	1.446	8.259
	1.446	-	1.446	8.259
Begroting huisvestingslasten	-	22.741	-22.741	-
	1.446	22.741	-21.295	8.259

Bijlagen

Bijlage 1 Wetenschappelijke bronnen per onderwerp

Bijlage 2 Praktijkvoorbeelden per onderwerp

Bijlage 3 Tools per onderwerp

Bijlage 4 Samenstelling ontwikkelteams

Bijlage 1 Wetenschappelijke bronnen per onderwerp – overzicht 2021

Wetenschappelijke bronnen		Auteur
Onderwerp		
Pedagogische kwaliteit in een verticale groep		
1	The impact of childcare-group situational age composition on caregiver-child interactions	Tatiana Diebold en Sonja Perren – 2020
2	Kwaliteit van de babyopvang in Nederland: Gecombineerde metingen 2017-2019	Pauline Slot, IJsbrand Jepma, Paulien Muller, Bodine Romijn, Celeste Bekkering en Paul Leseman – 2020
3	Does mixing age groups in early childhood education settings support children’s language development?	Laura Justice, Jessica Logan, Kelly Purtell, Dortha Bleses en Anders Højen – 2019
4	Do Stability of Care and Teacher–Child Interaction Quality Predict Child Outcomes in Early Head Start?	Ji Young Choi, Diane Horm, Shinyoung Jeon en Dahyung Ryu – 2019
5	Effects of the Caregiver Interaction Profile Training on Caregiver–Child Interactions in Dutch Child Care Centers: A Randomized Controlled Trial	Katrien Helmerhorst, Marianne Riksen-Walraven, Ruben Fukkink, Louis Tavecchio, Mirjam Gevers Deynoot-Schaub – 2017
6	Child Care Quality in The Netherlands Over the Years: A Closer Look	Katrien Helmerhorst, Marianne Riksen-Walraven, Mirjam Gevers Deynoot-Schaub, Louis Tavecchio en Ruben Fukkink – 2015
7	Factors influencing childcare workers’ promotion of physical activity in children aged 0–4 years: A qualitative study	Sarah Wilke , Claudia Opdenakker , Stef Kremers en Jessica Gubbels – 2013
8	Horizontale en verticale groepen in kinderopvangcentra: Verkennend onderzoek naar de voor- en nadelen op basis van literatuurstudie en raadpleging van deskundigen.	Su’én Kwok, Hans Meij en Anne Luc van der Vegt – 2010
9	Classroom Age Composition and Developmental Change in 70 Urban Preschool Classrooms	Arlen Moller, Emma Forbes-Jones en Dirk Hightower – 2008
10	Age of Peers and Early Childhood Development	Donald Bailey, Jr., Margaret Burchinal en Robin McWilliam – 1993
Samenwerken met ouders		
1	At Home in Language. Design and evaluation of a partnership program for teachers with lower-educated parents in support of their young children’s language development	Martine van der Pluijm – 2020
2	Gedeelde opvoeding op het kinderdagverblijf	Ellen Allewijn – 2009
3	The bioecological model of human development.	Urie Bronfenbrenner en Pamela Morris – 2006
4	Why do parents become involved in their children’s education? Research findings and implications.	Kathleen Hoover-Dempsey en collega’s – 2005
5	Trust in Schools: A core resource for school improvement.	Anthony Bryk en Barbara Schneider – 2002

Bijlage 2

Praktijkvoorbeelden per onderwerp - overzicht 2021

Kansen voor de BSO		
1	Pedagogical quality of after-school care: Relaxation and/or enrichment?	Ruben Fukkink en Marianne Boogaard – 2020
2	Samenwerking in beeld 2. Basisscholen, kinderopvang en kindcentra: de stand van het land.	Michiel van der Grinten, Marleen Kieft, Debbie Kooij, Marjolein Bomhof en Esther van den Berg – 2019
3	Schoolkinderen en hun opvang. Wat leren ze ons over kwaliteit?	Brecht Peleman, Caroline Boudry, Lieve Bradt, Tineke Van de Walle en Michel Vandenbroeck – 2014
4	Chillen, skaten, gamen. Opvattingen over kwalitatief goede buitenschoolse opvang in Nederland.	Marianne Boogaard, Ruben Fukkink en Charles Felix – 2008
Risicovol spel		
1	Risky Play and Children's Well-Being, Involvement and Physical Activity	Ole Johan Sando, Rasmus Kleppe en Ellen Beate Hansen Sandseter – 2021
2	Children's use of environmental features affording risky play in early childhood education and care	Patricia Obee, Ellen Beate Hansen Sandseter en Nevin Harper – 2020
3	A professionalisation programme towards children's risk-taking in play in childcare contexts: moral friction on developing attitudes and collegial expectations	Martin van Rooijen en Gaby Jacobs – 2019
4	Towards a re-conceptualisation of risk in early childhood education	Mandy Cooke, Sandie Wong en Frances Press – 2019
5	Losing the 'monopoly': A French experience of playwork practice.	Baptiste Besse-Patin, Gilles Brougère en Nathalie Roucous – 2017
6	Risky-play at school. Facilitating risk perception and competence in young children	Ann Lavrysen, Els Bertrands , Leene Leyssen , Lieve Smets , Anja Vanderspikken en Peter De Graef – 2017
7	Everyday uncertainties: reframing perceptions of risk in outdoor free play	Anita Nelson Niehues, Anita Bundy, Alex Broom, Paul Tranter, Jo Ragen en Lina Engelen – 2013
8	Reliability and validity of a new instrument to measure tolerance of everyday risk for children	Anna Hill en Anita Bundy – 2012
9	Scaryfunny. A qualitative study of risky play among preschool children	Ellen Beate Hansen Sandseter – 2010
10	Early Childhood Education as Risky Business: Going Beyond What's "Safe" to Discovering What's Possible	Rebecca S. New, Ben Mardell en David Robinson – 2005

Praktijkvoorbeelden	
Onderwerp	
Pedagogische kwaliteit in een verticale groep	
1	Maak de groep klein
2	Groepsoverstijgend clusteren van kinderen
Samenwerken met ouders	
1	Samenwerking met ouders bij zorgen: betrek ze bij iedere stap
2	Ouders betrekken bij de ontwikkeling van hun kind: de inzet van het ouderportaal
Kansen voor de BSO	
1	Kleinschalige buitenschoolse opvang
2	Buitenschoolse opvang met themalocaties
3	Buitenschoolse opvang als onderdeel van een dagarrangement
4	Buitenschoolse opvang met pijlers
5	Buitenschoolse opvang als gestructureerde vrije tijd
6	Buitenschoolse opvang die complementair is aan het onderwijs
7	Buitenschoolse opvang als onderdeel van een systeem dat streeft naar gelijke kansen
8	Buitenschoolse opvang met vrije tijd als belangrijkste waarde
Risicovol spel	
1	Andersom denken: van praktijk naar beleid
2	Klimbank voor baby's
3	De geschiedenis van 'adventure playgrounds'
4	Kinderen aan het woord

Bijlage 3

Tools per onderwerp - overzicht 2021

Tools	
Onderwerp	
Pedagogische kwaliteit in een verticale groep	
1	Een taakverdeling voor structuur op de verticale groep (=ontwikkelteam)
2	Met pedagogisch medewerkers in gesprek over de uitdagingen van een verticale groep (=ontwikkelteam)
3	Ruimte en inrichting als pijler (=AKTA-meter)
4	Tool inspiratieboekje (=document JSO)
5	Tool ruimte en inrichting (=document JSO)
6	Tool dagprogramma (=document JSO)
7	Workshop verticale groep (=document JSO)
Samenwerken met ouders	
1	Workshop: Ouders, kinderen en pedagogisch medewerkers voelen zich welkom (=ontwikkelteam)
2	Gespreksgids (in ontwikkeling)
3	Inspiratie uit Denemarken (video)
4	Praatplaat samenwerken met ouders (=ontwikkelteam)
Kansen voor de BSO	
1	BSO inspiratie uit Stockholm (=video)
Risicovol spel	
1	Inspiratielijst 'loose parts' (=ontwikkelteam)
2	Veilig en uitdagend buiten spelen (video Opvoedinformatie Nederland)
3	Risicovol leren (video RTL Nieuws)
4	Praatplaat risicovol spel (=ontwikkelteam)
5	Een spel over risicovol spelen (in ontwikkeling)
6	Risico of gevaar? Aanvaardbaar of onaanvaardbaar risico? (infographic VeiligheidNL)

Bijlage 4

Samenstelling ontwikkelteams - overzicht 2021

Hieronder de samenstelling van de ontwikkelteams 2021.

Pedagogische kwaliteit in een verticale groep	
Pedagogisch professionals	Onderzoeker
- Henriët Bathoorn, SKSG - Janneke Bruger, kc de Bolster - Laia Camp, Blossie - Tanja Hak, 't Kickertje - Gerdi Hartgerink, KindeRdam - Margriet Prins, Tabijn - Millie Warradijn, Small Society	- Claudia Vrijhof, Universiteit Leiden - Ora Oudgenoeg-Paz, Universiteit Utrecht
Samenwerken met ouders	
Pedagogisch professionals	Onderzoeker
- Evelien Blanken, Kinderopvang Meerdijk - Denise Castano Rosario, Zo Kinderopvang - Imke Ermers, Kion - Karliën Nisevic-van Veen, Kibeo - Suzanne Plaisier, SDK - Sylvia Stawarz, Kiddoozz Kinderopvang - Linda van de Veerdonk, SDK - Marjolein van Vessem, Combiwel	Martine van der Pluijm, Hogeschool Rotterdam
Kansen voor de BSO	
Pedagogisch professionals	Onderzoeker
- Jan Maarten Dank, KindeRdam - Jeneska Ekkelenkamp, Columbus Junior - Margriet Hofstee, Zonnekinderen - IJsbrand Jepma, Sardes - Angela Kok, KomKids - Judith Lechner, Huis de B - Atie Roovers, Kibeo - Annemieke Vermunt, BSO Oog in Al - Jos van Zutphen, Speelleercentrum de Wijde Wereld	- Annika de Haan, Expertisecentrum - Annemiek Veen, Kohnstamm Instituut

Risicovol spel	
Pedagogisch professionals	Onderzoeker
• Anouk Bots, Kinderopvanggroep Tilburg • Josje Bouhuijzen, KMN Kind & Co • Janine Corstjens, Compananny • Bianca Deumers, Korein • Dineke Hunse, Hamertje Tik • Jojanneke Kromme, SDK Kinderopvang • Tilly Kuijper, Kion • Marijke Kuiper, SKO Oegstgeest • Dagmar Kuus, BSO Wijs • Laura Lecluse, TintelTuin • Saskia Mucek/Laura Veenema, Stichting Kinderopvang Kralingen • Elisa Somsen/Isabelle van Putten, Kindergarden • Heleen van der Veen, Humankind	• Martin van Rooijen, Universiteit voor Humanistiek

**Expertisecentrum
Kinderopvang**
Pedagogische kwaliteit